

Anmeldelse af

Det danske demokratis udfordringer

Af Anne Skorkjær Binderkrantz, Lene Holm Pedersen og Michael Bang Petersen.

Anmeldt af **Jacob Andersen**, formand for Forum for folkestyre

Anmeldelsen udtrykker kun anmelderens egne synspunkter

Der er bred enighed om, at demokratiet er udfordret, men ikke om, hvad udfordringerne består i. Det er heller ikke et emne, der kan afgøres af den højere statskundskab, men en sag der diskuteres livligt og løbende mellem folk med forskellig stilling i samfundet og forskellig indstilling til det.

De tre professorer bag Magtudredningens første pjece har heldigvis taget udgangspunkt i en bred demokratiforståelse. Hvor tidligere tiders statskundskab især betragtede demokrati som en metode til at skifte regeringer ud, ser forfattertrioen på både det politiske system, på menige borgeres demokratiske roller og på det, der binder stat og borgere sammen i et demokratisk fællesskab.

Grundlaget er aktuel dansk forskning, sammenfattet i 90 essays af forskere som optakt til Magtudredningen, samtaler med nøgleaktører og en survey, der er gennemført sammen med Mandag Morgen.

Fokus er kritisk, på udfordringerne, og her skal nok være noget, der provokerer alle fløje i det Folketing, der enstemmigt satte Magtudredning 2.0 i gang. Listen over udfordringer er lang, men den er slet ikke udtømmende, medgiver forfatterne, og på nogle strækninger er den indtil videre bedre underbygget end andre steder. Meningen har nemlig ikke været at skrive en afbalanceret afhandling, men at åbne for engageret debat om noget som langt de fleste af os sætter højt.

Fællesbeslutninger og folkevilje

Pjecen har tre hovedspørgsmål:

Hvordan går det med borgernes mægtiggørelse? Foregår den "politiske viljesdannelse" på en måde, der svarer til demokratiske idealer? Er demokratiet i stand til at løse de fælles problemer?

Det sidste punkt kunne have været omdrejningspunktet for det hele. Hvis de demokratiske institutioner ikke tager kvalificerede beslutninger om vores problemer og fører dem ud i livet, er det lidt lige meget, om debatten er god eller vi har høj valgdeltagelse etc.

Pjecen giver udmærkede eksempler på manglende demokratisk beslutningskapacitet. "Fedtemøget" i havet omkring Danmark er fx straffen for årtiers undladelsessynder. Desværre bruger magtudrederne kun et enkelt af pjecens 12 kapitler på sagen, så en mere omfattende eller systematisk gennemgang af *beslutningsunderskuddet* i fx miljø-, bolig- eller velfærdspolitikken har vi til gode. Det samme

gælder betydningen af samfundets voksende kompleksitet, der gør både reglerne og udmøntningen af dem stadig mere besværlige.

Det hele ville naturligvis være lettere, hvis vi havde haft en facitliste over hvilke samfundsproblemer, der trænger sig særligt på. Men demokratiets dagsorden bliver som bekendt til i en løbende kamp mellem mange synspunkter og interesser.

Her er vi ved magtudredernes hovedspørgsmål nr. 2 om den demokratiske *"viljesdannelse"*: Hvis den offentlige meningsdannelse skal have blik for længere perspektiver og store linjer, skal den have gode rammer, hvor viden og argumenter har deres plads.

Men dagens politiske beslutninger er ofte hastværk for travle mennesker. Forberedelse, inddragelse og høring af berørte har ikke meget plads. Et andet problem er at de traditionelle medier er blevet klemte, bl.a. økonomisk, vurderer magtudredningerne. Og de sociale medier er snarere en del af problemet end af løsningen. Kvaliteten af debatten er lav, styret af kommercielle hensyn og SoMe stjæler tiden fra arbejdet med lovgivningen.

Endelig er partierne blevet stadig mindre egnede til at artikulere befolkningens synspunkter og præferencer ind i det politiske system. Medlemstallet er mere end halveret til 2 pct. siden den første magtudredning i 2003, og partierne er blevet mere topstyrede og domineret af professionelle. I samme periode har et lag af lobbyister vokset sig stadig tykkere.

Alt i alt har den solide, folkelige *"viljesdannelse"* fået ringere betingelser.

"Mægtiggørelsen"

Her møder vi så spørgsmålene om borgernes mægtiggørelse, som det hedder med en pudsigt fordanskning af det engelske empowerment. Har dansk demokrati handlekraftige og kompetente borgere med politisk selvtillid, viden om fælles emner og tillid til demokratiet og dets forvaltere? Med hele fem kapitler må det være det af de tre overordnede demokratispørgsmål, der har optaget magtudredningerne mest.

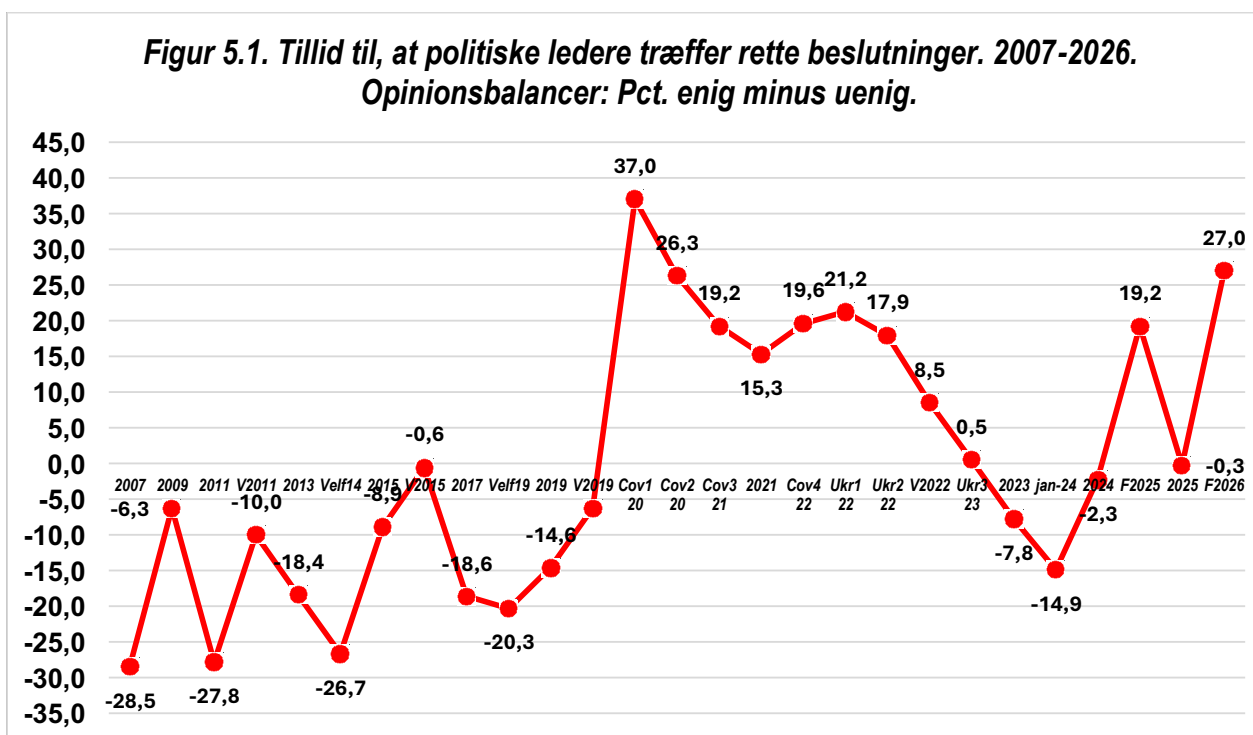
Et aspekt er naturligvis de demokratiske borgerrettigheder, som generelt har det bedre i Danmark end i de fleste andre steder. Men når en stadig større del af den fastboende befolkning ikke har statsborgerskab og fulde politiske rettigheder, så risikerer vi stabiliteten i det lange løb, argumenterer magtudredningerne.

Et andet aspekt drejer sig om adgangen til viden om politik, hvor de peger på voksende skævheder på grund af digitaliseringen. I det hele taget fremstår digitaliseringen i hele pjecen som kilde til store problemer og ikke (også) som en alment tilgængelig hovedvej til alverdens information om tingenes tilstand.

Ulige ressourcer gør nogle borgere mere mægtige end andre, og magtudrederne har blik for forskelle i både indkomst, formue og status. Hvordan de (systemiske) sociale uligheder slår igennem som forskelle i indflydelse står dog ikke særlig klart.

Et afsnit er helliget borgernes politiske selvtillid. Det er en problemstilling med mange facetter: Tror folk, at de forstår de politiske spørgsmål lokalt, nationalt og internationalt? Ved de, hvordan de skal deltage i de politiske processer og tror de på at det nytter noget? Her er spørgsmålet drøftet på basis af et enkelt surveysspørgsmål, der har givet vidt forskellige resultater i to undersøgelser. Heldigvis har vi her – efter at magtudredningspjecen udkom – fået mere nuancerede data. De viser klart, at den politiske selvtillid er faldet markant, navnlig når det drejer sig om det lokale – og helt dramatisk for de yngste borgere – siden den forrige magtudredning.

Endelig er der tilliden til de folkevalgte politikere, som ifølge både dansk og international forskning skulle være faldet siden årtusindeskiftet. Billedet var tydeligere i 2025, da pjecen blev skrevet. I 2026 ligner tillidskurven igen kong Volmers røv og lige linjer er her ingen af – jf. figuren.

Spørgsmål: Man kan i almindelighed stole på, at vores politiske ledere træffer de rigtige beslutninger for landet.¹

¹ Ordinære Tryghedsmålinger er blot markeret med årstal. V2011, V2015, V2019 og V2022 henviser til valgundersøgelser gennemført af Aalborg Universitet som efterfølgende overbygning på Tryghedsmålinger (vi udnytter, at det hovedsagelig er overlappende interviewpersoner, så de kan følges

Det ændrer ikke ved, at der er kroniske mistillidsproblemer i nogle grupper, bl.a. nogle, der oplever at de er sat uden for samfundet, og også en mistillid, der stikker dybere end irritationen over politikerne.²

Disse forbehold til trods var det en imponerende skudsalve, magtudrederne har startet denne runde af demokratidebatten med. Pjecen giver en tydelig fornemmelse af sammenhængen mellem problemer, der typisk behandles hver for sig. Men dens største fortjeneste er nok, at den giver en kort og læselig oversigt over det brede spektrum af udfordringer, demokratiets venner har foran sig, hvis dansk demokrati ikke skal gå ad USA og Ungarn til.

I Forum for fremtidens folkestyre kom pjecen da også til at strukturere hele debatten om det grundlag, som Forum blev stiftet på i november 2025. Debatten havde ca. 100 aktive deltagere og foregik i onlinemediet Konsensusmaskinen. Konklusionerne har i høj grad været med til at sende arbejdet i Forum i en lovende retning – og er stadig værd at læse.³

Pjecen kan købes fra Aarhus Universitetsforlag eller [downloades gratis her](#).

over tid). Cov 1-4 er TrygFondens særundersøgelser af COVID19. Ukr 1-3 er TrygFondens særundersøgelser af Ukraine-krigen 2022-23. F2025 og F2026 er TrygFondens særundersøgelser med vægt på udenrigs- og sikkerhedspolitik efter Trumps tiltræden som præsident for anden gang. Endelig er der medtaget to surveys af velfærdsholdninger 2014 og 2019 (velf) gennemført af Aalborg Universitet på YouGovs panel, men uden forbindelse til TrygFonden. Kilde: Jørgen Goul Andersen.

² Se analyserne af borgernes demokratiske tillid og selvtillid i ["Tryghed og demokrati i Danmark 2025"](#) side 107-151, som anmelderen er medforfatter til, og som udkom et halvt år efter denne pjece.

³ [Rapport over de to debatrunder i Konsensusmaskinen om demokratiets udfordringer](#).